

Rzeczownik

Wszystkie rzeczowniki niemieckie piszemy wielką literą. Każdy rzeczownik posiada trzy istotne cechy:

- rodzaj: mówi o nim rodzajnik określony: **der** Vater (r. męski), **die** Mutter (r. żeński), **das** Kind (r. nijaki)
- liczba: mówi o niej rodzajnik i/lub końcówka rzeczownika: **der** Hund – **die** Hunde, **die** Familie – **die** Familien
- przypadek: mówi o nim forma rodzajnika i ewentualnie końcówka rzeczownika: **der** Opa, **den** Opa, **dem** Opa, **des** Opas

Rodzaj rzeczownika

W języku niemieckim istnieją trzy rodzaje gramatyczne (męski, żeński i nijaki), najczęściej zgodne z płcią.

istoty płci męskiej

der Sohn
der Bruder
der Mann
der Junge

istoty płci żeńskiej

die Tochter
die Schwester
die Frau
das Mädchen*

* Tu płeć i rodzaj są różne (das Mädchen: płeć żeńska, rodzaj nijaki). Czasami płeć może też być nieokreślona, choć znany jest rodzaj (das Kind, die Person).

Określanie rodzaju za pomocą przyrostków

Nie istnieją stałe reguły (oprócz rzeczowników określających osoby) pozwalające stwierdzić, czy dany rzeczownik jest r. męskiego (der), żeńskiego (die), czy nijakiego (das). Jednak rodzaj wielu rzeczowników można rozpoznać, kierując się końcówką.

R. żeńskiego są wszystkie rzeczowniki kończące się na:

-heit, -keit die Schönheit, die Sauberkeit
-ung, -schaft die Vertretung, die Grafschaft
-tät, -tion die Universität, die Information
-ei, -ur die Metzgerei, die Friseur
-in, -frau die Ärztin, die Bankkauffrau

R. nijakiego są wszystkie rzeczowniki kończące się na:

-chen i -lein das Mäuschen, das Büblein
-nis, -ment das Zeugnis, das Testament
-um, -tum das Zentrum, das Eigentum

Dotyczy to też rzecz. odczasownikowych i odprzymiotnikowych: das Arbeiten, das Ruhen
das Gute, das Böse

Liczba rzeczownika

Większość rzeczowników ma l. pojedynczą i l. mnogą (das Buch – die Bücher).

Niektóre występują tylko w l. pojedynczej, ponieważ są niepoliczalne:

- rz. abstrakcyjne: die Geduld, der Fleiß, der Mut, das Geld, die Jugend, das Alter, das Glück, die Liebe
- rz. materiałowe: die Milch, die Butter, der Kaffee, der Tee, das Gold, der Regen, das Leder
- rz. zbiorcze: das Geschirr, das Gepäck, das Obst, die Polizei, das Getreide, die Verwandtschaft
- rz. odczasownikowe: das Laufen, das Lernen
- ilości i miary 500 g Wurst, 2 m Stoff

Istnieją rzeczowniki występujące tylko w liczbie mnogiej:

- grupy osób: die Eltern, die Leute
- nazwy geograficzne: die Alpen, die Anden, die USA, die Niederlande
- inne: die Möbel, die Kenntnisse, die Ferien, die Kosten

Sposoby tworzenia liczby mnogiej

Typ 1:	l. pojedyncza	l. mnoga	
-e (często z przegłossem)	das Fest der Brief der Frosch	die Feste die Briefe die Frösche	dużo rzecz. jednosylabowych
	die Luft die Braut	die Lüfte die Bräute	rzecz. żeńskie z przeglosem
	der Liebling	die Lieblinge	rzecz. z końcówką -ling
	der König	die Könige	-ig
	der Teppich	die Teppiche	-ich
! + s	das Geheimnis	die Geheimnisse	rzecz. r. nijakiego z -nis
Typ 2:	l. pojedyncza	l. mnoga	
-n (bez przegłosu)	die Feder die Regel	die Federn die Regeln	wiele rzecz. żeńskich z -er, -el
	die Seife der Junge das Auge	die Seifen die Jungen die Augen	rzecz. żeńskie, męskie i nijakie z -e
-en	die Tat das Bett	die Taten die Betten	rz. zakończone spółgłoską
	die Bäckerei	die Bäckereien	żeńskie z -ei
	die Freiheit	die Freiheiten	z -heit
	die Ewigkeit	die Ewigkeiten	z -keit
	die Herrschaft	die Herrschaften	z -schaft
	die Übung	die Übungen	z -ung
! + n	die Freundin	die Freundinnen	z -in
Typ 3:	l. pojedyncza	l. mnoga	
- (bez końcówki)	der Mantel das Mittel das Leben	die Mäntel die Mittel die Leben	rzeczowniki z -el z -er z -en
	das Häuschen das Männlein	die Häuschen die Männlein	zdrobnienia z -chen lub -lein
Typ 4:	l. pojedyncza	l. mnoga	
-er (często z przegłossem)	das Feld das Bad	die Felder die Bäder	jednosylabowe r. nijakiego
	der Mann der Mund	die Männer die Münder	niektóre rzecz. r. męskiego
	das Bistum	die Bistümer	r. nijakiego na -tum
Typ 5:	l. pojedyncza	l. mnoga	
-s	das Taxi der Chef	die Taxis die Chefs	wiele wyrazów obcych

Przypadek rzeczownika

W języku niemieckim są cztery przypadki: mianownik (Nominativ), biernik (Akkusativ), celownik (Dativ) i dopełniacz (Genitiv):

der Nominativ **Wer?** kto? lub **Was?** co?
der Akkusativ **Wem?** kogo? lub **Was?** co?
der Dativ **Wem?** komu?
der Genitiv **Wessen?** czyj/ale?

Przypadek rzeczownika można najłatwiej określić dzięki formie rodzajnika.

Odmiana rzeczownika w liczbie pojedynczej:

• Typ 1

Do tego typu zaliczamy większość rzeczowników r. męskiego i wszystkie r. nijakiego (oprócz Herz). Rzeczowniki te mają w dopełniaczu końcówkę **-s**, **-es**, a w celowniku czasami **-e**.

	r. męski	r. nijaki
Nom.	der Maler	das Bild
Akk.	den Maler	das Bild
Dat.	dem Maler	dem Bild(e)
Gen.	des Malers	des Bildes

• Typ 2 = n-Deklination (odmiana -n)

Do tego typu należą rzeczowniki r. męskiego, oznaczające istoty żywe.

- narodowości zakończone na -e: der Türke, der Deutsche, der Russe
- istoty żyjące zakończone na -e: der Junge, der Löwe, der Kunde, der Kollege
- inne istoty żywe: der Bär, der Bauer, der Nachbar, der Herr
- wyrazy obce z końcówką -ant, -ent, -ist, -at, -oge, -graf: der Laborant, der Demokrat, der Pädagoge

Rzeczowniki te mają poza mianownikiem końcówkę **-(e)n**.

	r. męski
Nom.	der Mensch
Akk.	den Menschen
Dat.	dem Menschen
Gen.	des Menschen

• Typ 2.1

Do tego typu należą rzecz. r. męskiego z końcówką **-e**: der Name, der Wille, der Buchstabe itd. i jeden rzeczownik r. nijakiego: das Herz.

Rzeczowniki te odmieniają się tak jak w Typie 2, ale mają w dopełniaczu dodatkowe **-s**.

	r. męski	r. nijaki
Nom.	der Gedanke	das Herz
Akk.	den Gedanken	das Herz
Dat.	dem Gedanken	dem Herzen
Gen.	des Gedankens	des Herzens

• Typ 3

Do tego typu należą wszystkie rzecz. r. żeńskiego. Rzeczowniki te nie posiadają końcówek.

	r. żeński
Nom.	die Suppe
Akk.	die Suppe
Dat.	der Suppe
Gen.	der Suppe

Odmiana rzeczownika w liczbie mnogiej

Odmiana rzeczowników w l. mnogiej odpowiada typom odmiany w l. pojedynczej:

	Typ 1: -e	Typ 2: -(e)n	Typ 3: -
Nom.	die Fische	die Flaschen	die Flügel
Akk.	die Fische	die Flaschen	die Flügel
Dat.	den Fischen	den Flaschen	den Flügeln
Gen.	der Fische	der Flaschen	der Flügel

	Typ 4: -er	Typ 5: -s
Nom.	die Kinder	die Büros
Akk.	die Kinder	den Büros
Dat.	den Kindern	die Büros
Gen.	der Kinder	der Büros

Rzeczowniki w celowniku l. mnogiej mają zawsze końcówkę **-n**. Tylko w odmianie Typu 5 występuje **-s** we wszystkich przypadkach.